

Несправа М. В.

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ У ЗВ'ЯЗКУ З РІВНЕМ ЇХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті представлено результати дослідження особливостей прояву життєстійкості та соціальної відповідальності у студентів-психологів та зв'язку між ними, оскільки ці якості є ключовими для забезпечення їхньої професійної ефективності в умовах підвищеного стресу. Життєстійкість розглядається як інтегрована особистісна якість, що забезпечує здатність долати труднощі, адаптуватися до нових умов життя та підтримувати психоемоційне благополуччя. Соціальна відповідальність, у свою чергу, проявляється через дотримання етичних принципів роботи та прагнення до суспільно значущих змін, а також активну участь у гуманітарних, освітніх та психологічних ініціативах.

У статті представлено результати емпіричного дослідження за участю студентів-психологів, спрямованого на оцінку рівнів життєстійкості та соціальної відповідальності. Аналіз даних виявив низький рівень життєстійкості у 54 % студентів, що пов'язано з високим рівнем стресу та емоційним виснаженням. Високий рівень прийняття ризику у значної частини респондентів (43 %) свідчить про їхню готовність адаптуватися до змін. Щодо соціальної відповідальності, 45 % студентів демонструють середній рівень, що вказує на їхнє усвідомлення етичних аспектів професії. У дослідженні визначено, що основними компонентами соціальної відповідальності, які сприяють життєстійкості студентів-психологів, є громадянська свідомість, законосвідомість та рефлексія щодо наслідків своїх дій. Водночас, моральна свідомість і альтруїзм не демонструють суттєвого впливу на життєстійкість, що може бути пов'язано з особливостями підготовки студентів або специфікою їхнього професійного становлення. Отримані результати підкреслюють важливість розвитку життєстійкості та соціальної відповідальності у майбутніх психологів, оскільки ці характеристики сприяють їхній професійній стійкості та здатності ефективно працювати у кризових умовах.

Ключові слова: життєстійкість, залученість, контроль, прийняття ризику, соціальні відповідальність, професійна діяльність психолога.

Постановка проблеми. Сучасні виклики перед суспільством та освітньою сферою формуються під впливом глобальних кризових явищ, регіональних конфліктів, технологічних змін та соціально-економічних трансформацій. В умовах воєнного стану в Україні ці виклики набувають особливого значення, адже вони безпосередньо впливають на всі аспекти суспільного життя, включаючи освітню сферу. Життєстійкість є ключовою характеристикою, яка дозволяє особистості ефективно протистояти стресу, долати кризові ситуації та адаптуватися до нових умов життя, зберігаючи психічне та емоційне благополуччя. Для студентів-психологів життєстійкість має особливе значення, оскільки їхня майбутня професійна діяльність передбачає допомогу людям, які опинилися у складних життєвих обставинах, зокрема у воєнний та післявоєнний періоди. Сформована життєстійкість не лише забезпечує їхню здатність ефективно навчатися та працювати

в умовах підвищеного стресу, але й слугує основою для формування та прояву соціальної відповідальності у професії та житті. Зокрема, соціальна відповідальність студентів-психологів у період війни проявляється через їхню активну участь у гуманітарних, освітніх та психологічних ініціативах. Вивчення життєстійкості в цьому контексті дозволяє визначити ключові чинники, які сприяють формуванню готовності брати на себе відповідальність у реалізації підтримки суспільства. Це є важливим для формування покоління фахівців, здатних забезпечувати психологічну реабілітацію та підтримку в умовах війни та відновлення країни після її завершення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «життєстійкість» (“hardiness”) уведено в науковий обіг С.Кобейса та С.Мадді. У перекладі з англійської термін «hardiness» означає «міцність, витривалість» і розташований на перетині теорій екзистенційної психології, творчого

потенціалу особистості та психології стресу [11; 12]. Аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема Г. Варіна, С. Загородня, О. Чиханцова, Т. Ларіна, О. Лібін, Т. Титаренко, Н. Чепелева, М. Смільсон, С. Максименко, Л. Сердюк та ін. дає змогу виокремити два основні напрями дослідження життєстійкості:

1) Життєстійкість як адаптаційний потенціал особистості, який зосереджений на здатності особистості долати складні життєві ситуації, використовуючи копінг-стратегії, а також на питаннях посттравматичного стресового розладу (ПТСР) і внутрішніх суб'єктивних чинниках, що впливають на стійкість до психічного стресу;

2) Життєстійкість як особистісна риса, де життєстійкість розглядається як специфічна індивідуальна характеристика, що відображає інтегральну зрілість особистості. Концепція особистісного потенціалу вказує на здатність особистості долати життєві обставини та працювати над собою. Особистісний потенціал включає зусилля, спрямовані на подолання внутрішніх і зовнішніх перешкод, що заважають розвитку [1; 3; 9; 10].

Однією з найвідоміших теорій життєстійкості є модель, розроблена С. Мадді та С. Кобейса. Згідно з їх підходом, життєстійкість – це інтегрована особистісна якість, яка включає установки, що сприяють ефективному подоланню стресогенних ситуацій. Вона визначається трьома ключовими компонентами: *включеність* (“commitment”) – здатність активно взаємодіяти зі світом і залучатися до вирішення життєвих завдань, навіть за умов впливу зовнішніх чинників; *контроль* (“control”) – протилежність пасивності; означає переконаність у можливості впливати на події та знаходити способи подолання стресу; *виклик* (“challenge”) – орієнтація на новий досвід, сприйняття проблем як можливостей для розвитку та випробування власних здібностей.

Життєстійкість також включає базові цінності, такі як співпраця (cooperation), довіра (credibility) і креативність (creativity), які формують основу для конструктивної взаємодії із зовнішнім середовищем [11].

Формування життєстійкості у студентів-психологів є важливим фактором їхньої професійної підготовки, оскільки дана якість забезпечує здатність ефективно долати стресові ситуації, адаптуватися до змін та підтримувати високу працездатність у складних умовах. Водночас одним із ключових аспектів професійної діяльності психолога є його соціальна відповідальність, яка проявляється через усвідомлення етичних принципів

роботи, орієнтацію на допомогу іншим та активну громадянську позицію [4; 6; 7].

Враховуючи особливості професійної діяльності психолога можна припускати, що життєстійкість та соціальна відповідальність мають тісний взаємозв'язок. Н. Гранкіна-Сазонова зазначає, що життєстійкі особистості здатні ефективніше взаємодіяти із соціальним середовищем, приймати відповідальність за власні дії та долучатися до суспільно значущої діяльності. Високий рівень життєстійкості сприяє формуванню активної соціальної позиції та готовності приймати ризик та брати участь у волонтерських, освітніх і психологічних ініціативах. У процесі підготовки майбутніх психологів важливим є розвиток здатності до емоційної саморегуляції, що безпосередньо пов'язано з життєстійкістю. Висока стресостійкість дозволяє зберігати ефективність у роботі з клієнтами, приймати обґрунтовані рішення та діяти відповідно до професійних стандартів. Соціальна відповідальність у цьому контексті проявляється у дотриманні етичних норм та відповідальному ставленні до проблем інших людей [2].

Дослідження показують, що особи з високим рівнем життєстійкості частіше виявляють про-соціальну поведінку, орієнтовану на підтримку інших людей. У студентів-психологів цей аспект є особливо важливим, оскільки професійна діяльність вимагає емпатії, розуміння та здатності підтримувати клієнтів у кризових ситуаціях. Життєстійкість також сприяє розвитку академічної відповідальності студентів-психологів, що виявляється у наполегливості, самодисципліні та прагненні до постійного професійного вдосконалення. Соціальна відповідальність, у свою чергу, зумовлює усвідомлення важливості якісної підготовки до майбутньої професійної діяльності [4; 6].

Постановка завдання. Мета статті – емпірично дослідити зв'язок між життєстійкістю та соціальною відповідальністю у студентів-психологів, які визначають їхню професійну ефективність, стійкість до стресу та готовність брати активну участь у соціально значущих процесах.

Виклад основного матеріалу. На основі сформульованих висновків було проведено емпіричне дослідження на базі закладів вищої освіти м. Дніпро. У дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Психологія», загальна кількість яких становила 398 осіб, з них 356 жінок та 41 чоловік у віковому діапазоні від 19 до 63 років. Для збору емпіричних даних було використано такі психодіагностичні методики:

Опитувальник «Шкала виміру соціальної відповідальності» (SRS-37) (О. Ковальчук, Ю. Проскура, 2010) [7]; методику «Тест життєстійкості» (адаптація Д. О. Леонтьєва, О. І. Рассказової). Застосування цих методик дозволило оцінити рівень соціальної відповідальності та прояву життєстійкості учасників дослідження.

На рис. 1 представлено розподіл досліджуваних за загальними показниками життєстійкості у студентів-психологів

Рис. 1. Розподіл досліджуваних за загальним рівнем життєстійкості

Аналіз отриманих даних свідчить про те, що серед студентів-психологів домінує низький рівень життєстійкості (54 %). Це може вказувати на високий рівень стресу, емоційного виснаження та психологічної вразливості, що посилюються внаслідок воєнного стану. Постійний вплив зовнішніх загроз, невизначеність майбутнього, можливі втрати та адаптація до нових життєвих умов негативно впливають на здатність молоді ефективно справлятися зі стресовими ситуаціями, особливо зважаючи на тривалість війни вже майже 3 роки. Середній рівень життєстійкості, який спостерігається у 30 % студентів, свідчить про відносно стабільні психоло-

гічні механізми подолання труднощів. Проте в умовах тривалого впливу стресових факторів ці студенти можуть потребувати додаткової підтримки для запобігання розвитку психологічного виснаження. Лише 16 % досліджуваних демонструють високий рівень життєстійкості, що свідчить про їхню здатність ефективно адаптуватися до кризових умов, підтримувати внутрішню стійкість та конструктивно долати виклики воєнного часу. Такі студенти можуть виступати джерелом підтримки для оточення та володіють високим потенціалом для професійного розвитку в сфері психології.

Далі представлені рівні прояву за окремими складовими життєстійкості у студентів психологів.

Аналізуючи отримані показники можна засвідчити, що студенти-психологи мають достатньо низькі показники за шкалами залученості та контролю. Так, 52 % досліджуваних мають низький рівень прояву за шкалою залученості, тобто більше половини студентів відчувають відчуженість, нестачу сенсу в повсякденних справах, низьку мотивацію та труднощі з включенням у навчальну та соціальну діяльність. Це може бути пов'язано, зокрема і зі стресом, емоційним виснаженням, переживанням невизначеності через війну. Середній рівень (30 %) демонструє, що частина студентів зберігає певний рівень зацікавленості, але може періодично стикатися з труднощами. І високий рівень (18 %) означає, що невелика частка студентів має внутрішню стійкість та продовжує активно брати участь у навчальній, соціальній і професійній діяльності.

Схожа ситуація за показниками контролю у студентів-психологів. Так, 55 % досліджуваних мають низький рівень прояву контролю говорить про те, що більшість студентів відчувають себе

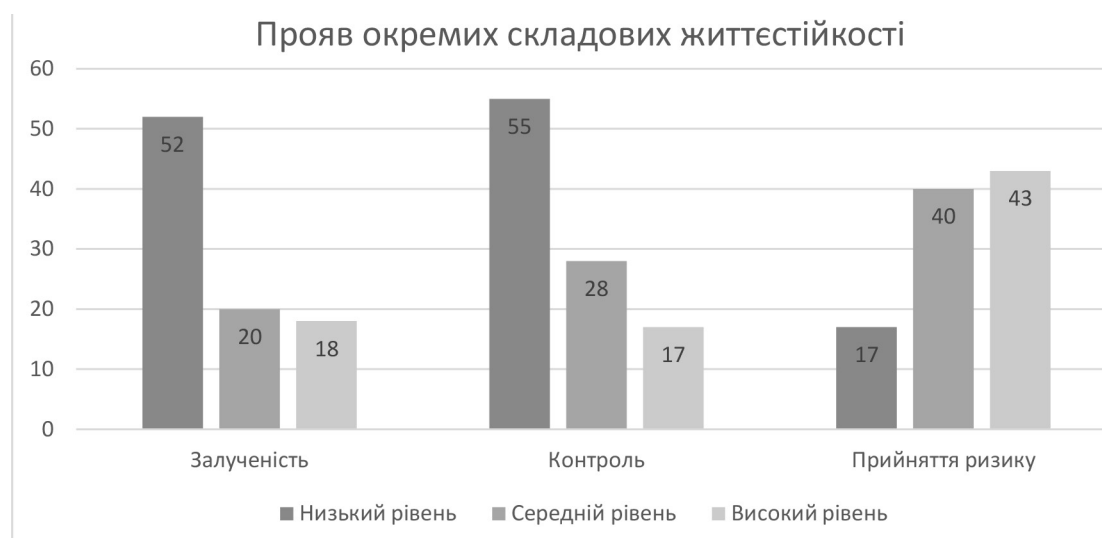

Рис. 2. Розподіл досліджуваних за проявами окремих складових життєстійкості

безсилами перед зовнішніми обставинами, вважають, що не можуть впливати на події у своєму житті. Це може бути наслідком хронічного стресу, тривожності та нестабільності, які супроводжують воєнний стан. Середній рівень, який визначено у 28 % досліджуваних, свідчить, що частина студентів відчуває частковий контроль над подіями, але їхня впевненість у власних можливостях може коливатися. І високий рівень визначено у 17 % досліджуваних, що невеликий відсоток студентів зберігає віру в свою здатність керувати життям, адаптуватися до змін і долати труднощі.

Проте, цікаві результати визначені за шкалою прийняття ризику, де більшість студентів, а саме 43 % мають навпаки високий рівень прояву. Це говорить про те, що значна частина студентів готова до змін, сприймає виклики як можливості для розвитку, що є важливим фактором адаптації у воєнних умовах. Середній рівень виявлено у 40 % досліджуваних, що свідчить про гнучкість – ці студенти можуть як уникати, так і приймати ризики залежно від обставин. І низький рівень виявлено у 17 % досліджуваних, відповідно, ця група студентів схильна уникати невизначених ситуацій, віддавати перевагу стабільності та передбачуваності.

Загалом, життєстійкість студентів має слабкий рівень прояву, особливо в показниках залученості та контролі. Це свідчить про емоційне виснаження, невизначеність і втрату відчуття керованості власним життям. Проте високий рівень прийняття ризику в значній частині студентів вказує на їхню здатність пристосовуватися до змін, що може слугувати ресурсом для подолання труднощів. Наші результати співвідносяться з результатами М. Патруль та А. Бесараб, які виявили також достатньо високі показники саме за шкалою прийняття ризику у студентів [6]. На нашу думку, в умовах війни звичні уявлення про стабільність та безпеку змінюються. Люди змушені пристосовуватися до невизначеності, а ризик стає невід'ємною частиною життя. Студенти, як молодь, можуть краще адаптуватися до цієї реальності та сприймати ризики як норму. Також, вагомим чинником в поясненні отриманих результатів можна відзначити, що студенти-психологи знайомі з концепціями стресостійкості, адаптації та психологічних механізмів подолання труднощів. Це може сприяти більшій гнучкості у прийнятті рішень і сміливішому ставленню до викликів.

Відповідно, прийняття ризику в умовах війни для студентів-психологів є не просто особистісною характеристикою, а радше вимушеною

адаптаційною стратегією. Це допомагає їм краще пристосовуватися до змін, приймати нестандартні рішення та діяти в умовах невизначеності. Однак високий рівень ризикованої поведінки також може мати негативні наслідки, тому важливо підтримувати баланс між сміливістю та усвідомленим прийняттям ризиків.

Далі представлені результати досліджуваних за показниками соціальної відповідальності у студентів-психологів.

Прояв соціальної відповідальності

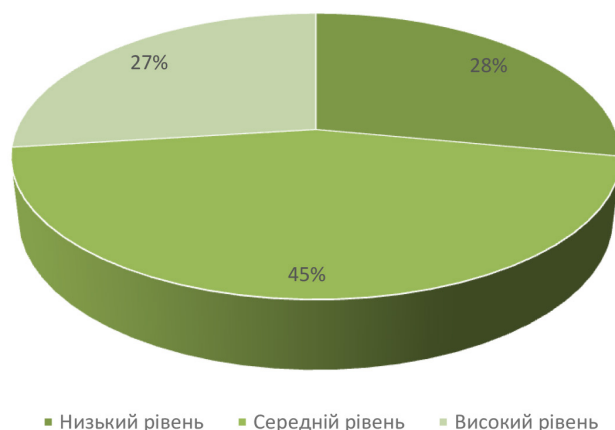

Рис 3. Розподіл вибірки досліджуваних за загальними показниками соціальної відповідальності, у %

Аналізуючи дані, представлені на рисунку 3, видно, що 45 % студентів-психологів демонструють середній рівень соціальної відповідальності. Це свідчить про те, що майже половина опитаних розуміють важливість соціальної відповідальності й прагнуть дотримуватися етичних норм у своїй професійній діяльності. Водночас, відсутність явної переваги серед окремих груп дозволяє припустити існування значних індивідуальних відмінностей у проявах соціальної відповідальності. Приблизно однакова частка досліджуваних виявила низький (28 %) і високий (27 %) рівень соціальної відповідальності. Високий рівень серед 27 % студентів свідчить про їхню здатність активно впроваджувати принципи соціальної відповідальності у свою практику, демонструючи високий рівень свідомості та професійної етики. Натомість, низький рівень у 28 % опитаних може свідчити про недостатню увагу до норм і зобов'язань перед суспільством, а також до етичних аспектів професійної діяльності.

На рис 4 представлений розподіл досліджуваних за проявами складових соціальної відповідальності за середніми значеннями шкал.

Рис 4. Середні показники прояву за шкалами соціальної відповідальності серед досліджуваних

Рисунок 4 демонструє середні показники за шкалами соціальної відповідальності. Найвищий рівень спостерігається за шкалою свідомого ставлення до закону, що вказує на високу обізнаність студентів із правовими аспектами та здатність орієнтуватися на етичні норми. Цей результат є особливо цікавим, враховуючи, що законодавча база професії психолога залишається недостатньо структурованою. Шкали громадянської свідомості та рефлексії щодо наслідків своїх дій мають подібні середні значення. Це свідчить про високий рівень громадянської позиції, відповідальності перед суспільством і здатність до аналізу ситуацій та прийняття обґрунтованих рішень. Такі риси є важливими у професійній діяльності психолога, оскільки дозволяють їм усвідомлювати наслідки своїх дій та відповідально підходити до вирішення суспільних проблем.

Порівняно з іншими складовими, показники моральної свідомості та альтруїзму є найменш вираженими. Хоча студенти-психологи розуміють

значення етичних норм, їх практичне застосування може викликати труднощі, особливо у складних ситуаціях. Низький рівень альтруїзму може свідчити про меншу схильність ставити суспільні інтереси вище власних, що, можливо, зумовлено недостатньою увагою до розвитку особистісних якостей у процесі навчання, зокрема через переважний акцент на теоретичних знаннях і техніках, особливо в умовах дистанційного навчання.

В таблиці 1 представлені результати кореляційного аналізу між показниками життєстійкості та рівнем соціальної відповідальності у студентів-психологів.

З результатів, представлених в таблиці 1, можна відмітити наявність щільних кореляційних між всіма шкалами життєстійкості та такими складовими соціальної відповідальності як громадянська свідомість та законовідомість у студентів-психологів. Це свідчить про те, що студенти з вищим рівнем громадянської свідомості більш активно залучені в діяльність, краще контр-

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу між показниками життєстійкості та рівнем соціальної відповідальності студентів-психологів

Показники	Залученість	Контроль	Прийняття ризику	Загальний рівень життєстійкості
Громадянська свідомість	0,197**	0,134**	0,160**	0,178**
Законовідомість	0,163**	0,108*	0,127*	0,144**
Рефлексія щодо наслідків своїх дій	0,122*	0,054	0,155**	0,114*
Моральна свідомість	-0,069	-0,124*	-0,080	-0,095
Альтруїзм	0,025	-0,038	-0,008	-0,004
Загальний рівень соціальної відповідальності	0,134*	0,052	0,109*	0,107*

Примітка: * – статистично значущий зв'язок на рівні $p \leq 0,05$;

** – статистично значущий зв'язок на рівні $p \leq 0,01$.

олують ситуацію, готові приймати обґрунтовані ризики та демонструють вищий рівень загальної життєстійкості. Також, усвідомлення правових норм і орієнтація на їх дотримання сприяють активності, впевненості в своїх діях і здатності адаптуватися до стресових ситуацій. Можна припустити в цьому контексті, що громадянська свідомість та усвідомлене ставлення до закону, зокрема в професійній діяльності, може бути опорою у складних життєвих обставинах та підвищувати життєстійкість.

Було виявлено статистично значущий кореляційний зв'язок між майже всіма компонентами життєстійкості, а саме залученістю, контролем та загальною шкалою життєстійкості, та показником рефлексії щодо наслідків своїх дій. Ці кореляції свідчать про те, що здатність аналізувати наслідки своїх дій пов'язана з активною життєвою позицією та готовністю приймати ризики. На нашу думку, це важливий аспект соціальної відповідальності, що допомагає фахівцям адаптуватися до складних умов. Такі самі кореляційні зв'язки між залученістю, прийняттям ризику та загальним рівнем життєстійкості виявлені і з загальним показником соціальної відповідальності. Це ще раз підтверджує, що загальний рівень соціальної відповідальності сприяє активній життєвій позиції, впевненості в діях і здатності долати труднощі.

Цікаво, що з показниками контролю було виявлено статистично значущий зв'язок лише зі шкалою моральної свідомості. Відповідно студенти, які орієнтовані на моральні принципи, можуть відчувати певні труднощі з контролем ситуацій, можливо, через складнощі з адаптацією етичних норм у практичних ситуаціях. Також слід звернути увагу, що не було виявлено жодного статистично значущого кореляційного зв'язку між складовими життєстійкості та показниками альтруїзму як складової соціальної відповідальності. Це свідчить про те, що схильність до самопожертви чи пріоритету інтересів інших не має суттєвого значення у здатності адаптуватися до стресу чи долати труднощі.

Відповідно результати кореляційного аналізу вказують на те, що основними компонентами

соціальної відповідальності, які сприяють життєстійкості студентів-психологів, є громадянська свідомість, законосвідомість та рефлексія щодо наслідків своїх дій. Водночас, моральна свідомість і альтруїзм не демонструють суттєвого впливу на життєстійкість, що може бути пов'язано з особливостями підготовки студентів або специфікою їхнього професійного становлення.

Висновки. Таким чином, у проведеному дослідженні було виявлено низький рівень життєстійкості серед студентів-психологів, що обумовлено високим рівнем стресу, емоційним виснаженням та психологічною вразливістю, які посилюються в умовах воєнного стану. Низькі показники за шкалами залученості та контролю свідчать про брак внутрішньої стійкості, відчуття відчуженості та недостатньої впевненості у власній здатності впливати на події. Водночас високий рівень прийняття ризику у значної частини студентів свідчить про їхню адаптивність до кризових умов, готовність приймати виклики та шукати нові можливості для розвитку. Цей компонент можна розглядати як потенційний ресурс для формування стійкості і у професійній діяльності.

Соціальна відповідальність студентів-психологів переважно перебуває на середньому рівні, що свідчить про усвідомлення ними етичних принципів і важливості дотримання професійних стандартів. Проте лише невелика частина студентів демонструє високий рівень відповідальності, що вказує на необхідність удосконалення програм навчання з акцентом на соціально-етичну складову їхньої майбутньої професії.

Отже, життєстійкість та соціальна відповідальність є взаємопов'язаними характеристиками, що впливають на професійну ефективність майбутніх психологів. Результати дослідження вказують на необхідність впровадження комплексних освітніх та психологічних програм, спрямованих на розвиток життєстійкості та формування соціальної відповідальності у студентів-психологів. Це дозволить підготувати фахівців, здатних ефективно адаптуватися до кризових ситуацій, забезпечувати психологічну підтримку та сприяти суспільному благополуччю в умовах війни та післявоєнного відновлення країни.

Список літератури:

1. Варіна Г. Б. Життєстійкість особистості як чинник психологічного благополуччя майбутніх психологів. Сучасна наука: тенденції та перспективи : матеріали Всеукр. internet-конф. / Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, 2018. С. 28–34.
2. Гранкіна-Сазонова Н. В. психологічне благополуччя та життєстійкість студентів-психологів як важливі чинники освоєння професії. *Psychological Journal*. 2018. № 7 (17). С. 23–42.
3. Загородня С. О. Медіакомпетентність як умова життєстійкості студентів-психологів. *Психологічні аспекти людського фактору у світі високих технологій*. Національний авіаційний університет. Київ, 2012. С. 79.

4. Єгорова В. Чачко С. Особливості життєстійкості студентів закладів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип 15 (60). С. 58–68.
5. Ковальчук О. С., Проскура Ю. В. Розробка опитувальника для виміру соціальної відповідальності інженера. *Актуальні проблеми психології. Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки*. Київ : Вид-во «А.С.К.». 2010. Вип. 25–26. С. 282–288.
6. Патруль М., Бесараб А. Зв'язок психічних станів із життєстійкістю у студентів-психологів під час війни. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти: збірник наукових праць*. Київ, Національний авіаційний університет, 2023. С. 96–99.
7. Педоренко В. М. Психологічні особливості життєстійкості студентської молоді з різним рівнем життєстійкості. *Габітус. Психологія особистості*. 2021. Вип 26. С. 111–118.
8. Сергієнко С. Життєстійкість як один із ресурсів особистості. Збірник тез X Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції. Київ, 2017. С. 74–78.
9. Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека. Київ : Марич, 2009. 104 с.
10. Чиханцова О. А. Деякі аспекти вивчення проблеми життєстійкості особистості. *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. Київ-Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. Т. VI : Психологія обдарованості. Вип. 12. С. 465–472.
11. Maddi S. R. The Story of Hardiness: Twenty Years of Theorising, Research and Practice. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*. 2002. Vol. 54. No 3. p. 175–185. DOI: 10.1037//1061-4087.54.3.175.
12. Maddi S. R., Khoshaba D. M. Hardiness and Mental Health. *Journal of Personality Assessment*. 1994. Vol. 63. № 2. P. 265–274.

Nesprava M. V. PECULIARITIES OF RESILIENCE MANIFESTATION IN PSYCHOLOGY STUDENTS IN RELATION TO THEIR LEVEL OF SOCIAL RESPONSIBILITY

The article presents the results of a study on the peculiarities of resilience and social responsibility among psychology students and the relationship between these qualities, as they are key to ensuring professional effectiveness in high-stress conditions. Resilience is considered an integrated personal quality that ensures the ability to overcome difficulties, adapt to new life conditions, and maintain psycho-emotional well-being. Social responsibility, in turn, is manifested through adherence to ethical principles of work, striving for socially significant changes, and active participation in humanitarian, educational, and psychological initiatives.

The article presents the results of an empirical study involving psychology students, aimed at assessing the levels of resilience and social responsibility. Data analysis revealed a low level of resilience in 54 % of students, which is associated with high levels of stress and emotional exhaustion. A significant proportion of respondents (43 %) demonstrated a high level of risk acceptance, indicating their readiness to adapt to changes. Regarding social responsibility, 45 % of students exhibited a moderate level, reflecting their awareness of the ethical aspects of the profession. The study identified that the primary components of social responsibility contributing to the resilience of psychology students are civic awareness, legal consciousness, and reflection on the consequences of their actions. At the same time, moral awareness and altruism do not significantly impact resilience, which may be linked to the specifics of the students' training or the peculiarities of their professional development.

The results emphasize the importance of developing resilience and social responsibility in future psychologists, as these characteristics contribute to their professional stability and ability to work effectively in crisis situations.

Key words: resilience, engagement, control, risk acceptance, social responsibility, professional activity of psychologists.